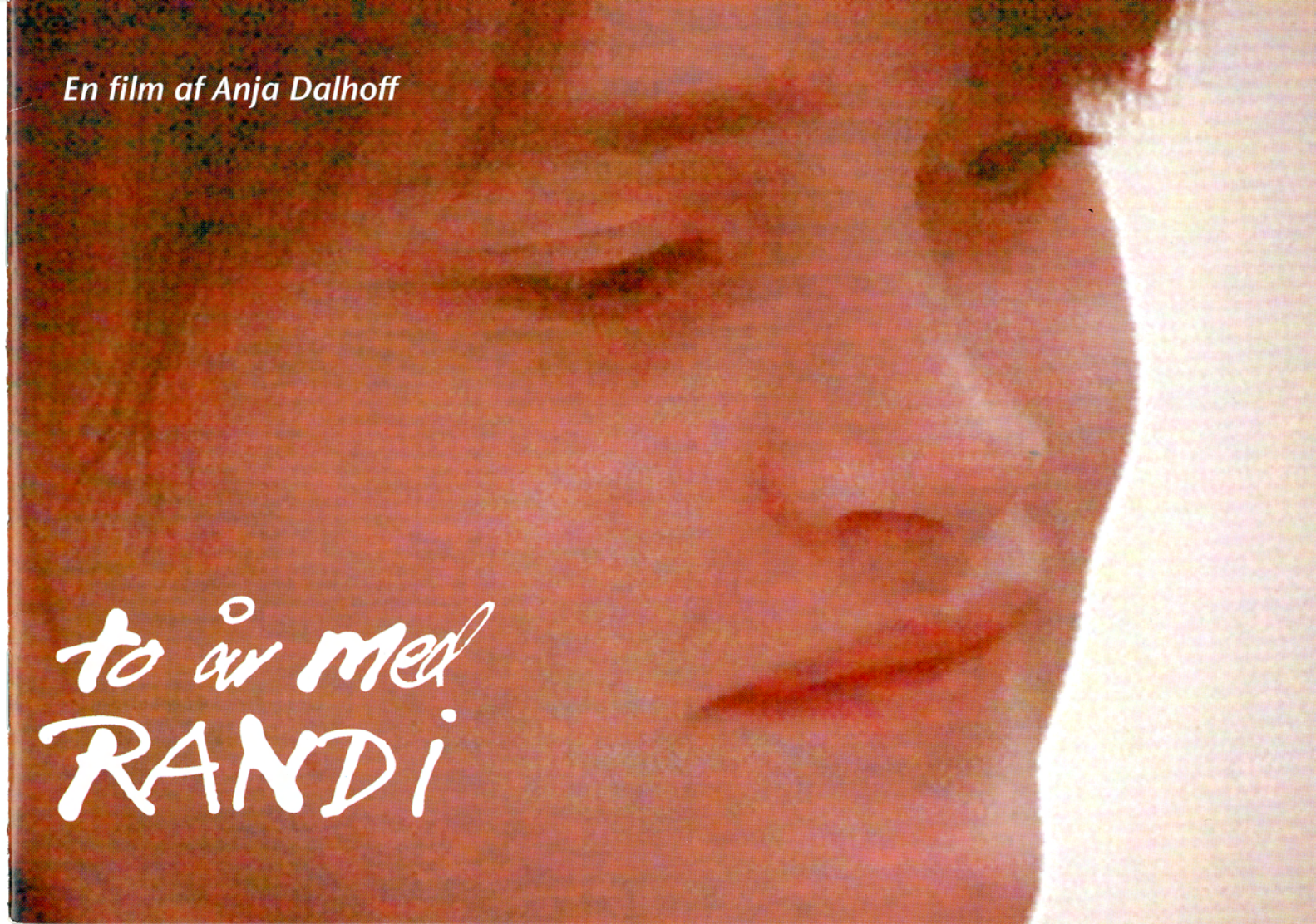

En film af Anja Dalhoff

to år med
RANDI

To år med Randi

Randi er 18 år og gravid. Faderen til barnet er Flemming på 38 år. Han har været stofmisbruger de sidste 20 år og har to andre børn, som er i familiepleje.

Randis forældre blev skilt, da hun var to år. Hun har gået i seks forskellige skoler, som ikke har gjort det store indtryk på hende. Randi lever helt isoleret uden en families støtte eller et socialt sikkerhedsnet.

Filmen følger Randi i to år. To år med håb og nedture. Lidt håb igen og endnu større nedture. Flemming dør af en overdosis.

Barnet fødes, men kan den ensomme Randi klare en moders forpligtelser? Kan hun overhovedet klare sig selv og sin egen tilværelse?

Foto: Peter Roos d.f.f.

og Anja Dalhoff

Instruktion: Anja Dalhoff

Assisterer: Claus Rosenlov

og Steen Dalin

Lyd: Iben Haahr Andersen

Klip: Jørgen Kastrup

Musik og indtaling: Morten Kærå

Producer: Karin Plummer

Produceret for Statens Filmcentral

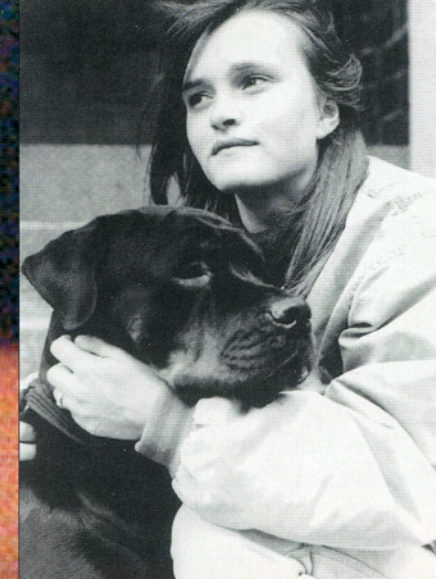
og Danmarks Radio af

Saga Video og Kortfilm 1993.

38 min. Danmark.

Video nr. V15-029

15.8 13.7 37.2

Baggrund for filmen »To år med Randi«

Forår 1991. Lange dage i Oasen på Hovedbanegården, ture i gaderne omkring Istedgade, en kop kaffe i Reden på Halmtorvet, samtaler med omtågede narkomaner – dage fyldte med oplevelser af folk som lever i samfundets periferi tæt på dødens afgrund.

Ulykkelige mennesker som ikke ønsker det liv, de lever, men alligevel cirkler rundt i evige gentagelser.

Op og ned ad Istedgade – ophold foran Mariakirken, udbuddet af ganer, dope, doner og stesoer. Lyssky handler der foregår lynhurtigt og nærmest panikagtigt. Vagtsomme øjne der følger de forhadte politifolk.

Midt i det inferno af kaos mødte jeg Randi og Flemming. Hver dag kom de til Oasen med deres store rottweiler Tøsen. Randi bleg og tynd og gennemsigtig med stor mave – gravid i ottende måned. Flemming 20 år ældre, hærget af mange

års misbrug og i konstant aktivitet for at skaffe penge. Imens ventede Randi i Oasen og drak cacao og drømte om familiens fremtid.

Vi kom i snak og følte gensidig sympati. Det blev starten til to års optagelser med Randi og Flemming og deres kommende barn. Filmens tema skulle være om misbrugere og deres børn, og jeg søgte et forløb med et endnu ufødt barn og dets tidlige opvækst i familien. Randi var på det tidspunkt ikke på stoffer, så forløbet var uforudsigeligt.

Det blev til to år med håb, nedture, afmagt og katastrofer. En portrætfilm tæt på pigen Randi og hendes udvikling henimod et liv som hård misbruger – et liv hvor hun gradvist mister alt omkring sig – et liv helt på bunden af samfundet.

Filmen kommer uvilkårligt til at stille spørgsmålet om, hvordan samfundet griber ind overfor en pige som Randi.

Kunne den sociale indsats have været bedre, og er vi for dårlige til at forebygge sociale katastrofer?

Filmen henvender sig til alle, som arbejder med de problemer i deres arbejde, og den henvender sig til unge i de ældste klasser i folkeskolen. Derudover henvender den sig til alle, som interesserer sig for skyggesiden i vores samfund.

Anja Dalhoff

Rusmidler og misbrugs-karriere

Af Peter Ege

Vi hører om mange rusmidler i »To år med Randi«, og vi ser virkningerne af dem. Det, der måske springer mest i øjnene, er sløvhed og udslukthed. Vi ser ikke meget til den munterhed, vi ellers forbinder med rusmidlerne. Og alligevel bliver hovedpersonerne i denne film ved med at indtage dem, igen og igen. Tilstedeværelsen af et barn bringer ikke brugen til ophør, heller ikke truslen om at barnet fjernes og heller ikke truslen om en snarlig død.

Hvorfor tager man (nogen) rusmidler, når det ledsages af så megen glædesløshed og ulykke?

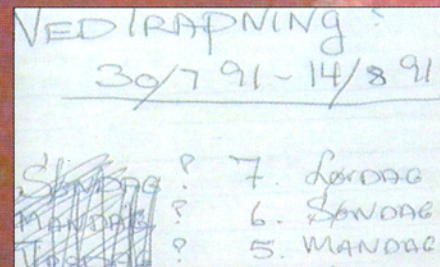
Den enestående virkning ved alle rusmidler er den, man kalder den forstærkende virkning. Det betyder, at rusmidlerne belønner brugeren ved at give ham eller hende nogle eftertragtede virkninger. Derfor vil indtagelse af rusmidler forstærke tilskyndelsen til efterfølgende brug. Man

taler om positiv forstærkning i de situationer, hvor motivet for rusmiddelindtagelse er at blive gladere, mere fjollet, mindre hæmmet, mere frigjort, osv. Og om en negativ forstærkende virkning hvis man bruger rusmidlerne for at mindske negative følelser såsom angst, usikkerhed, tomhedsfølelse, depression, mv. De mennesker, som har et normalt, kontrolleret forhold til rusmidler, går som regel efter den positivt forstærkende virkning, og omvendt vil de mennesker der bruger rusmidlerne til at dæmpe negative følelser være i stor fare for at udvikle misbrug.

Det er derfor også karakteristisk, at de ritualer vi har omkring vores rusmidler, først og fremmest alkohol, har som formål at begrænse brugen til de situationer, hvor den positiv forstærkende virkning er dominerende, dvs. til fest og højtid og andre gode stunder, og vi fraråder brug i andre situationer, fx. drikkeri i forbindelse med arbejde, når man er alene, etc. »Øl er til tørst og ikke til trøst«, som De Forenede Bryggerier formåner os om i deres rekla-

mer, men faktisk er det også en dårlig idé at slukke tørsten i alkoholiske drikke. Derfor ser man få alkoholskader i den jødiske kultur og i Grækenland, hvor man har stærke ritualer omkring rusmiddelindtagelse, og mange i Danmark med vores mere uformelle forhold til alkohol.

I de fleste af de scener, hvor vi ser Randi, er hun påvirket af stesolid eller andre benzodiazepiner, der ordineres mod angst og søvnløshed og anvendes i stor stil af misbrugere pga. disse stoffers negativt forstærkende virkning. Når Randi æder stesolid eller tager heroin, er det således ikke for at blive glad og munter, men for at distancere sig fra angsten, tomheden og meningsløsheden med sit liv. Og her hjælper rusmidlerne hende, i hvert fald forbigående. Men de fastholder hende også i elendigheden, og hvad værre er, når først hun regelmæssigt har taget rusmidler et stykke tid, er det helt sikkert, at hun får det værre end nogen sinde, hvis hun forsøger at holde op. Det skyldes et andet karakteristisk forhold ved rusmidlerne, nemlig at

kroppen tilvænnes brugen af dem. Det viser sig som tolerance, dvs. at man skal indtage stadig større mængder for at opnå den samme virkning, og som abstinenssymptomer ved afbrydelsen af indtagelsen. Abstinenssymptomer kan være dramatiske med kramper, tyndskid, kulderystelser m.v., men det, der næsten altid optræder, er en intensivering af netop de symptomer, som var årsagen til, at man begyndte at misbruge rusmidler, altså angst, depression, selvsikkerhed, søvnbesvær, mv., og som kun kan lindres ved en fornyet indtagelse af rusmidler.

Rusmidler er den ideelle vare med en iboende egenskab til fastholdelse og forøgelse af forbruget. Randi har således sine gode negative grunde til at tage rusmidler, og endnu flere til at blive ved.

Når man skal beskrive den udvikling, Randi og Flemming gennemløber, taler man om misbrugskarriere, dvs. at brugen af rusmidler har et vist regelbundet forløb, hvor et trin i udviklingen disponerer til de næstfølgende. Fra seminarist til lærer til

overlærer til skoleinspektør. Fra periodisk rusmiddelbruger til regelmæssig bruger til misbruger til død misbruger. Der er ingen jernhård determinisme i de skildrede forløb, men sådan kan de se ud.

De fleste af os er periodiske rusmiddelbrugere, og mange bruger temmelig regelmæssigt. De, der går videre i et destruktivt forløb, er som nævnt dem, der bruger rusmidlerne som negative forstærkere. Spørgsmålet om årsager til misbrug kan derfor omformuleres til, hvorfor nogle mennesker har fået ødelagt deres selvfølelse så meget, at de vedvarende har brug for rusmidlernes negativt forstærkende virkning. I den forstand begynder rusmiddelkarrieren allerede under opvæksten.

Hos Randi ser vi et forløb med forældrenes skilsmisse, mange skoleskift, skoleproblemer og indlæringsvanskeligheder. Hun beskriver sig selv som et problematisk barn, og bliver smidt ud hjemmefra som 16 årig. Hun har et negativt selv billede, og en ringe tro på at hun kan klare en normal tilværelse.

Hun lever sammen med andre unge i en tilsvarende situation, og i denne afvigende ungdomsgruppe introduceres hun til, og lærer at bruge, forskellige rusmidler, legale såvel som illegale.

Hendes misbrugskarriere får et kraftigt skub i den »rigtige« retning, da hun møder Flemming. Og det er iøvrigt karakteristisk for kvindelige misbrugere, at deres misbrug er startet, eller forstærkes, ved mødet med den misbrugende mand. Men før vi giver Flemming og hans kønsfæller hele skylden, bør vi overveje, hvorfor yngre kvinder søger bekræftelse og identitet hos den ældre misbrugende mand.

Hvis Randi skal forlade misbrugskarrieren forudsætter det, at hun får hjælp til at udvikle en positiv voksenidentitet. Livet skal give hende noget andet og mere end stesolid og heroin, som dog for en stund kan udglatte hendes ødelagte selvfølelse. Et barn kunne ikke konkurrere med stofferne. Og hvordan kan man også forvente og forlange det af en person, der aldrig har fået en mulighed for at blive rigtig voksen.

Den alt for forudsigelige historie om Randi

af Bo Ertmann

Det, der er mest tankevækkende ved denne film – der følger Randi gennem to år af hendes snublende start på tilværelsen som voksen kvinde, beskriver hendes relation til en 20 år ældre misbruger og tilværelsen som mor til det barn, hun får med ham – er den forudsigelighed, som præger historien. Jeg tror ikke, der er ret mange af de mennesker, der har været i berøring med de problemstillinger, som filmen fremstiller, der ikke på forunderlig vis føler sig meget fortrolige med Randi og den person, der aftegner sig i løbet af meget få billedsekvenser.

Måske er det værd at dvæle lidt ved den genkendelighed, som beskrivelsen af Randi vækker, for hvad rummer den? Hvorfor føler vi os på én gang både fortrolige og samtidig afmægtige over for den menneskeskæbne, der her møder os. Er det fordi filmen er godt håndværk, der taler et let

genkendeligt billedsprog på en måde, som er følelsesmæssigt appellerende? Eller rører filmen os på nogle andre planer? Mit umiddelbare bud er det sidste, her er tale om noget, som er mere komplekst end som så. Fordi denne genkendelighed er tæt forbundet med noget andet, nemlig, at vi i behandlingssystemet, trods historiens genkendelighed, alligevel gang på gang lader os overrumple af udviklingen.

Vi kan godt undervejs aflæse alvoren og pessimismen i udviklingen, kan umiddelbart også sagtens tegne baggrundshistorien – Randis opvækst på Amager, skolegangen på Peder Lykkeskolen... skilsmissemis, dårlige skoleoplevelser... Vi kender godt den der historie, men har åbenbart alligevel svært ved at lære af moralen i denne og lignende historier. Eller også er der simpelthen nogle sider af Randis tilværelse, som behandlingssystemet slet ikke kan hamle op med. Og hvad er så det?

Det, der hele tiden følger med som en understrøm i filmens fremstilling, er en

fornemmelse af, at her er der tale om en pige, der hele tiden ikke er gammel og moden nok til at forholde sig til de situationer, hun bringes i. Som hele tiden bliver belastet af en udvikling, der på forunderlig vis sætter sit eget tempo. Tråden går helt tilbage til skolen – ordblindheden og de dårlige skolepræstationer, som der ikke blev samlet op på. Nederlagene, som blev beseglet gennem en række ydre hændelser, blandt andet rapserierne i Amagercentret. Måske var det lige her, selvtiliden fik det afgørende knæk. Det er svært at sige i dag, men hvorfor var der ingen, der var tæt nok på til at se, hvad der reelt skete? Bevægelsen ud af dette opvækstmiljø og ind i misbrugsmiljøet på Vesterbro. Længslen efter det, som tilværelsen så oplagt skylder én – oplevelserne, fornemmelsen af sammenhænge, følelsen af, at tilværelsen er betydningsfuld. Frustrationerne, når ting alligevel ikke rigtig bliver som håbet. Den tilsyneladende respons og forståelse fra en person, som taler til dette lag i en lille pige, i hendes evige søgen,

og længsel, efter bekræftelse.

Beslutningen om at skulle føde det barn, som pludselig står som et uafviseligt faktum at forholde sig til. Hvad kan man i den situation andet end at vælge livet til? »Få styr over det, når der kommer et barn«.

Det bliver på et eller andet plan alt for let at uddømme og alt det, han står for. Hvis det ikke var blevet ham, var det måske blevet det samme, men med en anden person. Det »skæve blik« som så tydeligt afslører, at dagligdagens nagende problemer holdes i skak med »stesoerne«, »rohypnolerne« osv. Misbrugsspiralen, der er godt i gang. Vi får et forvarsel om, hvor den med stor sikkerhed fører hen: »Jeg er faktisk stolt af hende. Hun har sagt nej, de sidste gange jeg har tilbudt hende lidt, når jeg syntes, hun eventuelt trængte til at slappe lidt af«.

Men alligevel bliver behandlerne tilsyneladende både overraskede og noget rådvilde overfor udviklingen. Et mylder af behandlere er inde i billedet, da barnet fødes på Hvidovre hospital. Hvad vej skal

man gå med Randi? Ender med mor/barn-projekt i fire måneder og efterfølgende udslusning til egen lejlighed på Nørrebro. Men nu med et helt andet udgangspunkt – intet tilsyn i hjemmet, ingen hjemme-hosser, ikke noget af den opbakning, der bare nogle måneder tidligere var stillet op som helt nødvendige forudsætninger for en sådan udslusning.

Ladt alene med barnet, isoleret, uden arbejde, uden netværk, og uden nogen aflastningsventiler i den daglige trummerum. Barnets far i fængsel, tapre forsøg på at vedligeholde kontakten.

»I starten tror man det er lykken at få sit eget, at bo sammen med sit barn og sin hund. Men efter en tid føler man sig isoleret, fordi man ikke kan gøre de ting, man plejer«.

Her kunne fortællingen sagtens føres videre og på den måde afrunde en beskrivelse af en af de tunge børnesager, der kører i det sociale system. En af de bistandssager, hvor der efter al sandsynlighed vil blive brug for massiv støtte til både

mor og barn i en lang årrække fremover. Men man kan også se »To år med Randi« med et andet udgangspunkt:

Er der en morale i Randis, Sebastians og Flemmings historie? Er der noget, som filmen oplagt lægger op til overvejelse over?

Umiddelbart er der i hvert fald noget, der helt konsekvent mangler i Randis udsagn. Der mangler, helt systematisk, bare det mindste udsagn om en eller flere relationer til professionelle, der på en eller anden led står til rådighed, som mulighed og alternativ, når Randi står ved et af sin tilværelses mange helt afgørende valg.

Men de er der ikke, de indgår slet ikke i det univers, som hun orienterer sig mod. Og det finder jeg påfaldende. Har der slet ikke undervejs været mulighed for nogen at skabe en tæt (eventuel professionel) kontakt? Når denne del af den sociale og psykologiske indsats bliver væk, kommer mange forsøg på at afhjælpe Randis og hendes families problemer til at fremstå udsigtsløse og ufrugtbare. Noget af det, der gennem det sidste års tid er kommet til at

fylde meget i det sociale arbejde rundt omkring i kommunerne, er indførelsen af handleplaner i lovgivningen om det sociale arbejde med familierne og deres børn. Så langt det overhovedet har været muligt, har man ved den nylige revision af Bistandsloven optonet samarbejdet med og respekten for de familier, man arbejder med i den sociale sektor. På sin egen bastante og foruroligende facon vidner denne film om hvorfor. Den illustrerer, hvor nødvendig denne del af den sociale indsats er. Og om hvor udsigtsløs den sociale indsats kan forekomme, hvis den ikke er forankret i en grundfæstet respektfuld relation til de mennesker, der skal hjælpes. Hvis dette grundlag mangler i indsatsen, kommer hjælpen let til at fremstå både mangelfuld og tilfældig.

Randi og skolen – hvad kan der gøres?

Af Niels Dueholm

Filmen »To år med Randi« er hård kost for sarte sjæle. Forhåbentlig også for mere almindelige dødelige mennesker.

I en skolesammenhæng kan man sige, at det trods alt hører til sjældenhederne at have med børn som Randi at gøre. Og alligevel kender vi hende allesammen.

Vi følger i filmen en del af et livsforløb, hvor Randi oplever det ene nederlag efter det andet, og hvor perspektivet med hendes tilværelse fortoner sig i det uvisse.

I glimtvis klip ser vi Randi som barn – som et tilsyneladende sundt og glad barn. Lidt ældre udtaler Randi, at hun aldrig fik rigtige venner i skolen – hun skiftede skole 6-7 gange. Desuden havde hun svært ved at følge med: hun var ordblind!

Spørgsmålet er her, hvad der kan gøres i skolen for at undgå en så trist udvikling som Randis – eller i hvert fald at begrænse den. Første spørgsmål: kan vi identificere

Randi i skolen – kan vi finde hende, før problemerne er blevet for store? Det kan vi faktisk godt et langt stykke hen ad vejen. De fleste lærere har en ret klar fornemmelse af hvilke børn, der har behov for særlig støtte og opmærksomhed – er risikobørn. Det er børn og unge med lav eller manglende selvfølelse, børn med manglende interesse – børn, der er som små voksne, børn, der er ensomme eller har problemer med sociale relationer.

Andet spørgsmål: kan vi så gøre noget, når vi nærmer os en klar fornemmelse for hvem det er? I dag bygger skolen på den opfattelse, at børnene var til for skolens skyld og blot havde at tilpasse sig!

Klasselæreren har en særlig vigtig rolle mht. til børnenes trivsel og sociale liv i skolen. Tidligere var en skemalagt time om ugen forbeholdt klassen – »klassens time«. I dag er situationen den, at klasselæreren er forpligtet til løbende at have fingeren på pulsen i forhold til de enkelte børns trivsel i klassen og med forældrene som vigtig samarbejdsrelation. Klasselærerens funkti-

oner er blevet styrket, både ifølge de nye tjenestetidsregler og i den nye folkeskolelov. Klasselæreren koordinerer arbejdet vedrørende klassen i forhold til skolens ledelse, øvrige lærere og andre personalegrupper på skolen.

Dette betyder, at det i langt de fleste tilfælde vil være klasselæreren, der tager affære overfor problemer af den type, som Randi fremviser. »Tager affære« betyder i denne sammenhæng samtaler med eleven selv og evt. med forældrene. Ikke blot en enkeltstående samtale, men flere over tid. Er klasselæreren i tvivl om elevens udvikling, kan denne frit drøftes med den sagkundskab enhver skole har til rådighed: Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR).

Enhver lærer kan (uden navns nævnelse) søge vejledning og rådgivning fra PPR, der råder over psykologer og konsulenter med viden om de forskellige områder, børn, unge og deres familier kan have vanskeligheder og problemer på. Læreren kan også opfordre eleven til selv at tale med en

medarbejder, eller eleven kan selv opsøge kontakten. Det samme gælder naturligvis forældre.

Samtale og samarbejde kan være den hjælp, der er nødvendig for at hjælpe eleven over det vanskelige punkt – men det hænder, at det ikke er tilstrækkeligt.

Så er der mulighed for at etablere et særligt tilrettelagt undervisningsforløb, der evt. kan finde sted i en mindre undervisningsgruppe. Dette kan endvidere kombineres med et af PPR iværksat terapi-forløb, hvor der direkte tages fat på en psykologisk behandling af de konstaterede vanskeligheder.

I visse tilfælde vil elevens vanskeligheder være forbundet med støtteforanstaltninger fra den sociale sektor. Det er givet, at en tæt koordinering mellem henholdsvis skolen og skolemyndighederne og medarbejdere i social- og sundhedsforvaltningen vil fremme arbejdet. I sådanne tilfælde kan der kun arbejdes med forældrenes udtrykkelige samtykke.

Som det er beskrevet ovenfor, er det

generelle forebyggende arbejde i skolerne meget vigtigt. Det, der handler om trivsel. Dette viser sig som oftest som noget udefinerbart ved visse skoler og klasser. Noget, der vedrører en »varm atmosfære«, engagement, glade, aktive, børn, unge og voksne.

Men som alle og enhver ved, er det ikke i alle tilfælde tilstrækkeligt, og her rummer regelsættet for skolens virksomhed som nævnt mange muligheder, der kan tilpasses den enkelte elevs konkrete vanskeligheder.

Arbejdet med at afhjælpe de værste følger af en uheldig personlig og social udvikling i skolen er langvarigt og krævende.

Alle parter må udvise stor tålmodighed, men alle må også være indstillet på, at der også i skolen er et ansvar for børn og unges udvikling, der rækker langt ud over, om de passer deres lektier eller ej.

Det kræver megen taktfølelse, respekt og åbenhed at beskæftige sig med sådanne problemer – ikke mindst i forhold til forældre. Men hvis det lykkes at etablere et

tillidsforhold – hvad det heldigvis jævnligt gør, kan en skæv udvikling med begrænsede ressourcer vendes til noget mere positivt.

På denne måde er skolerne særdeles vigtige, når det drejer sig om at undgå situationer som dem, Randi er kommet i.

